

ICLON

KERN WAARDEN

voor het onderwijs van morgen

Universiteit
Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

Inhoud

INLEIDING	3
KNAPPE GAMES EN LERENDE LERAREN	6
Prof. dr. Wilfried Admiraal	
TALENT WORDT GEKWEKT, NIET GEMAAKT	9
Dr. Paul Wijdeveld	
GEDREVEN LERAREN, CAPABELE LEIDERS	12
Drs. Gitta de Graaf	
KIES VOOR DE VONK EN DE UITDAGING	15
Drs. Wibo van der Es	
KLEINE VERANDERINGEN MET GROTE GEVOLGEN	18
Dr. ir. Fred Janssen	
JE MOET FRIS BLIJVEN	21
Monika Louws MSc	
VOORBEREIDING OP BURGERSCHAP	24
Drs. Jeanette den Ouden	
WERK AAN DE WINKEL	27
Dr. Maarten van de Ven	
EXCELLENTE STUDENTEN UITDAGING BIEDEN	30
Dr. Roeland van der Rijst	
ALGEMENE INFORMATIE	33
CONTACTINFORMATIE	34

Inleiding

De kwaliteit van onderwijs gaat ons allemaal aan. We willen dat leerlingen en studenten worden uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen. Dit vergt moderne en flexibele lesprogramma's en methodes en, vooral, excellente docenten. Het verbeteren van onderwijs moet worden ondersteund door onderzoek. Al deze kwesties raken de kernactiviteiten van het ICLON: opleiding en nascholing van docenten, onderwijsadvisering en -onderzoek, gericht op voortgezet en hoger onderwijs, en samengebracht in één instituut dat een natuurlijke spilfunctie vervult tussen de faculteiten van de Leidse universiteit, en het veld van scholen voor voortgezet onderwijs in de brede Leidse regio.

Eén van de hoofdtaken van het ICLON is het opleiden van vakdocenten voor het voortgezet onderwijs. Het aantal academische opgeleide docenten in deze sector daalt al geruime tijd: de uitstroom door natuurlijk verloop (met name pensionering) wordt onvoldoende gecompenseerd door de instroom van nieuwe docenten. Dit leidt voor een aantal schoolvakken nu al tot een tekort aan docenten met een academische achtergrond. Te denken valt aan wiskunde, natuurkunde, Duits en Frans. Vooral om leerlingen in het VWO goed te kunnen voorbereiden

op een voor hen geschikte universitaire opleiding, is het essentieel dat zij les krijgen van docenten die zelf een universitaire studie hebben afgerond. Gelukkig is de instroom van studenten bij het ICLON sterk gestegen: in de afgelopen twee jaar is sprake van een verdubbeling van het aantal studenten in de educatieve Master-opleiding. Bovendien heeft de invoering van de educatieve minor, enkele jaren geleden, geleid tot een extra instroom van studenten die in hun Bachelorprogramma al kennis met het leraarschap maken, en bij afronding van hun Bachelor, een

lesbevoegdheid voor de onderbouw Havo en VWO behalen. Tegelijkertijd is het ICLON in overleg met het Ministerie van OCW, de VSNU, en met directies van scholen voor voortgezet onderwijs over de vraag hoe de kwaliteit en de kwantiteit van academisch opgeleide docenten de komende jaren kan stijgen.

In het verlengde van dit vraagstuk is het ICLON ook intensief betrokken bij de voortgaande professionalisering van docenten in het voortgezet onderwijs. Er zijn allerlei redenen waarom het belangrijk is dat docenten zich blijven ontwikkelen nadat ze hun bevoegdheid hebben gehaald. Het feit dat het voor andere beroepsgroepen allang normaal is dat men zich blijft scholen om als professional geregistreerd te blijven, is er daar slechts één van. Onderwijs verandert voortdurend: docenten moeten inspelen op nieuwe curricula en innovatieve werkvormen. Een belangrijk aandachtspunt is de toegenomen diversiteit van de leerlingenpopulatie: een docent moet deze verschillen herkennen en leren hiermee om te gaan. Een excellente docent weet een briljante leerling te boeien en tegelijkertijd een leerling die moeite heeft met zijn vak de juiste ondersteuning te bieden. Het ICLON doet wetenschappelijk onderzoek naar het leren van docenten en werkt samen met experts van faculteiten van de Leidse universiteit én scholen voor voortgezet onderwijs aan de verdere professionalisering van docenten.

Ook in het hoger onderwijs is de professionalisering van beginnende en ervaren docenten een belangrijke taak van het ICLON. Het hoger onderwijs moet voldoen aan eisen van uiteenlopende aard, zoals het vergroten van studiesucces en het ontwikkelen van Honoursprogramma's. Analoog aan de ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs, betekent dit dat een steeds groter beroep wordt gedaan op de professionele kwaliteit van docenten. De invoering van de Basis Kwalificatie Onderwijs voor universitaire docenten is in dit verband nog maar een eerste stap. Het ICLON verzorgt verschillende vormen van professionalisering, van basiscursussen op didactisch gebied voor beginnende docenten, tot individueel maatwerk voor ervaren docenten. In toenemende mate is het ICLON op integrale wijze betrokken bij de vernieuwing van opleidingen: advisering over de opbouw van het curriculum en het ontwikkelen van hierbij passende onderwijs- en toetsvormen, begeleiding van de betrokken docenten en onderzoek rondom de implementatie van de vernieuwing.

Passend bij haar brugfunctie tussen universiteit en scholen voor voortgezet onderwijs heeft het ICLON in de afgelopen 15 jaar een groot aantal activiteiten ontwikkeld die bedoeld zijn om leerlingen in het VWO voor te bereiden op, en te begeleiden bij, de overgang naar een universitaire studie. Het betreft een breed scala van eenmalige gastlessen, verzorgd door universitaire (top-) docenten, specifieke aansluitingsmodules, tot de opzet

en uitbouw van het zeer succesvolle Pre University College. Als gevolg van deze initiatieven heeft de Universiteit Leiden een voorhoedepositie in het land verworven op het gebied van aansluitingsactiviteiten. De komende tijd zal de universiteit een steeds grotere rol bij het begeleiden van aanstaande studenten gaan spelen. Dit betekent dat het aanbod verder ontwikkeld zal worden, waarbij het ICLON graag samenwerkt met faculteiten enerzijds en scholen voor voortgezet onderwijs anderzijds. Bij alle genoemde activiteiten speelt onderzoek een belangrijke rol. Het ICLON verricht wetenschappelijk onderzoek dat sterk verweven is met de opleiding en nascholing van docenten, zodat de relevantie voor de praktijk gewaarborgd is. Hierbij werkt het ICLON samen met scholen en docenten voor voortgezet onderwijs, en met faculteiten van de Universiteit Leiden (bijvoorbeeld bij Geneeskunde). In sommige onderzoeksprojecten worden docenten (uit voortgezet of hoger onderwijs) begeleid bij het uitvoeren van promotieonderzoek naast, en in relatie tot, hun werk als docent. Daarnaast wordt beleidgericht en contractonderzoek uitgevoerd, onder andere in opdracht van faculteiten, het Ministerie van OCW en de Onderwijsraad. Terwijl er landelijk een discussie gaande is over de moeizame verbinding tussen onderwijswetenschap en -praktijk, toont het ICLON door deze werkwijze aan dat het mogelijk is om onderwijsonderzoek te verrichten dat aan wetenschappelijke kwaliteitseisen voldoet en dat tevens relevant is voor de onderwijspraktijk. Ook hierbij

speelt de positie van het ICLON als interfacultair instituut, op het grensvlak van universiteit en voortgezet onderwijs, een cruciale rol.

In deze brochure laten wij enkele medewerkers van het ICLON aan het woord. Zij praten met passie over hun werk en geven aan hoe zij op hun manier bijdragen aan uiteenlopende doelstellingen van het instituut. Specifieke aandachtspunten daarbij zijn de verbetering van de kwaliteit van docenten en het omgaan met excellentie. Gezamenlijk illustreren zij de breedte van het spectrum van onderwerpen en activiteiten waarop het ICLON actief is. Ik prijs me bijzonder gelukkig dat ik aan dit instituut leiding mag geven.

Jan van Driel
oktober 2013

KNAPPE GAMES EN LERENDE LERAREN

Prof. dr. WILFRIED ADMIRAAL

Hoofd van de sectie onderzoek en
hoogleraar onderwijskunde

**Hoe bereiken we de groeiende groep
'buitenbeentjes'? Dat is volgens Wilfried
Admiraal dé uitdaging voor het onderwijs in deze
tijd. Hij wil onderzoeken welke rol games daarbij
kunnen spelen.**

‘Er zitten steeds meer leerlingen met een leer- of gedragsafwijking in de klas. Althans, zo lijkt het. Ik denk dat ze er vroeger ook wel waren, maar we hebben nu betere mogelijkheden om deze afwijkingen te diagnosticeren. Hoe bied je deze leerlingen onderwijs dat bij hen past, hoe bereik je leerlingen uit andere culturen en hoe presenteer je bètavakken zo dat ze meisjes meer aanspreken? Met andere woorden: hoe zorg je dat het onderwijs ‘inclusief’ is en niemand buitensluit? Dat is volgens mij nu de meest ingewikkelde, maar tegelijk belangrijkste uitdaging.’

GAMES

‘Mijn oude liefde, de inzet van ICT in het onderwijs, biedt denk ik mogelijkheden om deze uitdaging het hoofd te bieden. Is een leerling slecht in kennis opnemen uit een boek? Met een game of simulatie kun je hem misschien wel bereiken. Mits zo’n programma goed gemaakt is natuurlijk. Een van mijn plannen is het opzetten van onderzoek rond dit thema.’

LERAREN VERLEIDEN

‘Een tweede uitdaging is om leraren aan het leren te krijgen. Ze hebben al heel veel aan hun hoofd; hoe kunnen we hen toch verleiden om open te staan voor nieuwe dingen, die bewezen effectief zijn, en daardoor de kwaliteit van het onderwijs verbeteren? Ook naar die vraag doen wij onderzoek. Dat onderzoeksterrein wordt steeds breder. We richten ons niet meer alleen op

wat de leraar moet weten om succesvol te zijn, maar ook op zijn motivatie, houding en vaardigheden.’

WERK-LEERCOMBINATIES

‘De inzichten die ons wetenschappelijk onderwijskundig onderzoek oplevert, brengen we direct naar de praktijk via de lerarenopleiding. Nu is dat nog voornamelijk de éénjarige opleiding voor afgestudeerde masterstudenten. Voor de toekomst voorzie ik dat er meer gecombineerde werk-leer-trajecten zullen komen. Studenten willen na het behalen van hun mastertitel graag direct aan de slag; dat past bij de tijdgeest. Ik kan me voorstellen dat we ze een korte basistraining geven en dan de eerste vijf jaar op maat begeleiden, naast hun werk. Hoofdzaak is dat onze studenten gemotiveerd zijn, dan pikken ze het beste op wat wij ze kunnen bieden.’

ÉÉN HUIS

‘Bij het ICLON hebben we alle lerarenopleidingen voor alle vakken in één huis ondergebracht. Dat heeft als groot voordeel dat we controle hebben over de eenheid van opleiding. Een eerstegraads diploma geschiedenis heeft in Leiden dezelfde waarde als een eerstegraads diploma voor biologie, want wij zorgen ervoor dat bij alle opleidingen dezelfde kwaliteitseisen worden gesteld. Verdeel je de lerarenopleidingen over verschillende faculteiten, die allemaal hun eigen agenda hebben, dan

gaat het niveau langzaam maar zeker toch uit elkaar lopen. Iets dergelijks geldt voor onderwijskundig onderzoek: wij kunnen een constante kwaliteit garanderen, bij ons is het onderzoek niet onderhevig aan de mores die toevallig gelden in een bepaald vak.'

POLITIEKE AANDACHT

'Gelukkig heeft de politiek steeds meer aandacht voor onderwijskwaliteit. Eerst was er vooral negatieve aandacht, voor basisschoolleraren die slecht konden rekenen bijvoorbeeld, of de mislukte invoering van Het Studiehuis. Nu wordt de toon positiever: men krijgt meer oog voor wat docenten nodig hebben om hun werk goed te kunnen doen. Ik zie dat scholen weer durven investeren in de kwaliteit van hun personeel. Daar ben ik heel blij mee en ik denk dat het ICLON als groot, multidisciplinair onderwijsexpertisecentrum er een belangrijke bijdrage aan kan leveren.'

Prof. dr. WILFRIED ADMIRAAL

Van huis uit sociaal-psycholoog, gepromoveerd op een onderzoek naar de wijze waarop docenten in de klas omgaan met stress. Admiraal was eerder verbonden aan de lerarenopleidingen van de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam en kwam in februari 2012 naar het ICLON. Hij heeft een indrukwekkende publicatielijst op zijn naam, met een focus op de inzet van technologie in het onderwijs.

TALENT WORDT GEKWEEKT NIET GEMAAKT

Dr. PAUL WIJDEVELD (1953)

Onderwijsadviseur

Zeer getalenteerde studenten doe je geen plezier met 'dichtgetimmerde' programma's, meent Paul Wijdeveld. Zij hebben vooral ruimte nodig om hun eigen initiatieven te ontplooiën en coaching door goede, inspirerende docenten.

‘In mijn loopbaan als onderwijsadviseur ben ik bij zo ongeveer alle faculteiten van de Universiteit Leiden over de vloer geweest. Faculteitsmanagers komen meestal bij ons met heel praktische vragen over de inrichting en de kwaliteitsbewaking van hun onderwijsprogramma. Vaak hebben die te maken met de spanning tussen nieuwe eisen vanuit de politiek en het ideaal van academische vorming: het voortbrengen van kritische, creatieve en onafhankelijke geesten. Dit klassieke ideaal staat onder grote druk doordat de politiek de afgelopen dertig jaar steeds maar nieuwe standaarden, procedures en *targets* aan de universiteiten oplegt. Ik wijd dat aan het doorgeschoten maakbaarheidsgeloof dat sinds de jaren zestig van links tot rechts de overhand heeft gekregen. Maar talent kun je niet maken, alleen kweken.’

SNELKOOKPAN

‘Juist de betere studenten hebben er last van als het onderwijs dankzij een overdaad aan efficiëntie- en rendementsdenken in een keurslijf wordt geperst en minder aansluit op individuele motivatie. Een onbevangen ‘meester-gezel’-relatie tussen student en docent is wezenlijk voor goed onderwijs, en voor de groep zeer getalenteerden in het bijzonder. De taak van de docent-coach is dan het bewaken van intellectueel niveau, van een goede balans tussen verdieping en verbreding en van focus. Zet getalenteerde, leergierige studenten en gedreven docent-onderzoekers met inlevingsvermogen bij elkaar en je hebt een

snelkookpan voor stimulerende en originele inzichten – en met veel plezier voor alle betrokkenen!’

KENTERING

‘Laten we niet te dramatisch doen over het lot van getalenteerde studenten in ons gestandaardiseerde onderwijssysteem. Jonge, gemotiveerde talenten die niet krijgen wat ze zoeken gaan het gewoon elders halen. Maar daar schuilt een gevaar in voor de BV Nederland: als steeds meer van onze beste studenten naar topuniversiteiten over de grens verdwijnen, keert zich dat op den duur tegen ons. Ons onderwijs is in veertig jaar weggezakt van de absolute top naar de middenmoot. Gelukkig zie je de laatste jaren een kentering. Via het SIRIUS-programma zijn in 2008 middelen beschikbaar gekomen om in het hoger onderwijs te experimenteren met bijzondere onderwijsvormen voor de zeer getalenteerden. Ook is de maatschappelijke waardering voor het docentschap als ambacht weer stijgende.’

TALENTPROGRAMMA'S

‘Vanuit het ICLON zijn wij betrokken geweest bij het opzetten en ontwikkelen van de talentprogramma's van de Universiteit Leiden. We hebben er vanaf het begin voor gepleit niet alleen maar strak voorgestructureerde programma's aan te bieden, maar ook de mogelijkheid voor maatwerk open te houden – wat vroeger het ‘vrije doctoraal’ heette. We zetten in op waardering

van dubbele of combinatiestudies, op het faciliteren van onderwijsinitiatieven die van de honoursstudenten en -docenten zelf komen en op facilitering van *community*-vorming. We brengen onder de aandacht dat zeer getalenteerde studenten niet te veel afgezonderd willen worden van hun minder uitblinkende medestudenten (en vice versa) en we bevelen aan honoursstudenten in te zetten om het reguliere onderwijs te verrijken.'

MONITORING

'Zelf coördineer ik de getalsmatige monitoring van het honours-onderwijs. Dit omdat we bij het ICLON veel kennis en ervaring in huis hebben voor het peilen van de effectiviteit van vernieuwingen. Ik kan mij voorstellen dat we in de toekomst – in nauwe samenwerking met docenten en studenten – ook een rol gaan spelen bij de training van docent-coaches die zeer getalenteerde studenten begeleiden. De beste aanpak hiervoor is nog niet uitgekristalliseerd. Laten we er vooral geen lesje van maken met simpele lijstjes van *do's* en *don'ts*. Ik denk eerder in de richting van het met elkaar ontdekken en stimuleren van de eigen didactische talenten.'

Dr. PAUL WIJDEVELD

Studeerde cum laude af in de cognitieve psychologie en in theorie en methoden van de psychologie. Doceerde na een jaar post-doctorale studie in de V.S. enkele jaren aan de opleiding pedagogiek van de Universiteit van Amsterdam, waar hij later ook promoveerde in de geesteswetenschappen. Wijdeveld is sinds 1987 werkzaam aan de Universiteit Leiden en heeft vanaf de oprichting (1995) van het ICLON in alle faculteiten geadviseerd over kwaliteitszorg en het behoud c.q. de versterking van goed academisch onderwijs.

GEDREVEN LERAREN CAPABELE LEIDERS

Drs. GITTA DE GRAAF

Lerarenopleider

De meeste leerlingen zijn van nature leergierig, weet Gitta de Graaf. Je moet alleen hun energie weten te kanaliseren. Een bevlogen leraar kan dat: die neemt zijn klas mee op ontdekkingsreis. Dat soort leraren wil zij opleiden.

‘Leren kan heel leuk zijn. Soms vormen alle leerlingen bij elkaar een soort bal van energie; dat is zo mooi! Aan het einde van de les is er dan echt iets gebeurd. Maar een klaslokaal kan ook een oppashok zijn. Als dat te vaak gebeurt, dreigen bepaalde groepen af te glijden. We zien dat nu helaas gebeuren: met jongens, met allochtone leerlingen. Meer mannelijke docenten zijn daarvoor niet de oplossing, daar is genoeg onderzoek naar gedaan. Goed opgeleide, enthousiaste leraren zijn wel de oplossing. En capabele schoolleiders.’

MAATOPLOSSINGEN

‘Als ICLON willen we die capabele mensen afleveren en zo bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs in Nederland. Wat ons onderscheidt van andere lerarenopleidingen is dat we verschillende opleidingsvarianten aanbieden. Een aspirant-leraar van 22 die net is afgestudeerd leert anders dan een zij-instromer van 42 die al zeven jaar voor de klas staat en nu alsnog zijn bevoegdheid moet halen. De eerste loopt stage en heeft vooral behoefte aan ondersteuning bij het veroveren van de regie en het voorkomen of bedwingen van ordeproblemen. De ervaren zij-instromer heeft dat soort problemen al overwonnen. Hij heeft zich als autodidact allerlei gewoontes aangeleerd, waarvan sommige effectief zijn en andere op de lange termijn niet werken. Daarop moet hij nu kritisch reflecteren. Als je deze beide groepen in één klas zet, gaat er didactisch iets wringen, want ze hebben een heel verschillende aanpak nodig. Dan hebben we hier ook nog bachelorstudenten die een lesbevoegdheid voor de onderbouw HAVO/VWO halen, en zij-instromers die zich komen voorbereiden op een loopbaan voor de klas. Al onze studenten willen graag op maat bediend worden en dat is begrijpelijk en terecht. Doordat wij een groot instituut zijn, kunnen we hen die maatoplossingen bieden.’

BIJZONDER KLASJE

‘Een bijzonder ‘klasje’ vind ik de excellente studenten die het programma Eerst de Klas volgen. Zij hebben met ten minste een 7,5 één of meer studies afgerond. Ze werken drie dagen op een middelbare school en krijgen één dag les bij het ICLON. De vijfde dag besteden ze aan trainingen bij leiderschapsinstituut De Baak en werken ze in groepen aan een opdracht die rechtstreeks aan de praktijk is ontleend. Die opdrachten komen onder meer van Tata Steel, Philips, Schiphol en het UWV. Het is een plezier om met deze studenten te werken. Alles wat je zegt ‘landt’ onmiddellijk, de studenten kunnen al snel schakelen tussen de verschillende rollen die ze als leraar hebben, ze nemen initiatieven en ze schieten niet zo makkelijk in een weerstandshouding. Met hen kun je als docent al snel een hoog niveau bereiken. Maar je moet wel flexibel zijn, want ze hebben veel vragen en daarmee moet stante pede iets gebeuren.’

ONDERWIJSVERNIEUWING

‘Onze hoop is dat juist de studenten die dit leiderschapsprogramma hebben doorlopen straks als schoolleiders de vernieuwing kunnen brengen die op veel scholen nodig is. Dat stelt hoge eisen, want scholen krijgen veel voor hun kiezen de komende jaren. Ze moeten bezuinigen, krijgen te maken met zorgleerlingen en moeten zich zien te onderscheiden op een krimpende markt. Maar onze studenten zijn intelligent, ze hebben visie en gaan pittige uitdagingen niet uit de weg.’

Drs. GITTA DE GRAAF

Ging na haar studie onderwijspsychologie direct aan de slag bij de universitaire lerarenopleiding van de Universiteit Leiden (later het ICLON). Heeft inmiddels ruim 25 jaar ervaring met het lesgeven aan leraren. Haar eigen slechte ervaringen als puber zijn daarbij een belangrijke drijfveer. De jonge Gitta was een lastige leerling omdat ze zich verveelde. Ze was niet dom, maar werd wel zo behandeld. Nu hoopt De Graaf eraan bij te dragen dat nieuwe generaties dit lot bespaard blijft.

KIES VOOR DE VONK EN DE UITDAGING

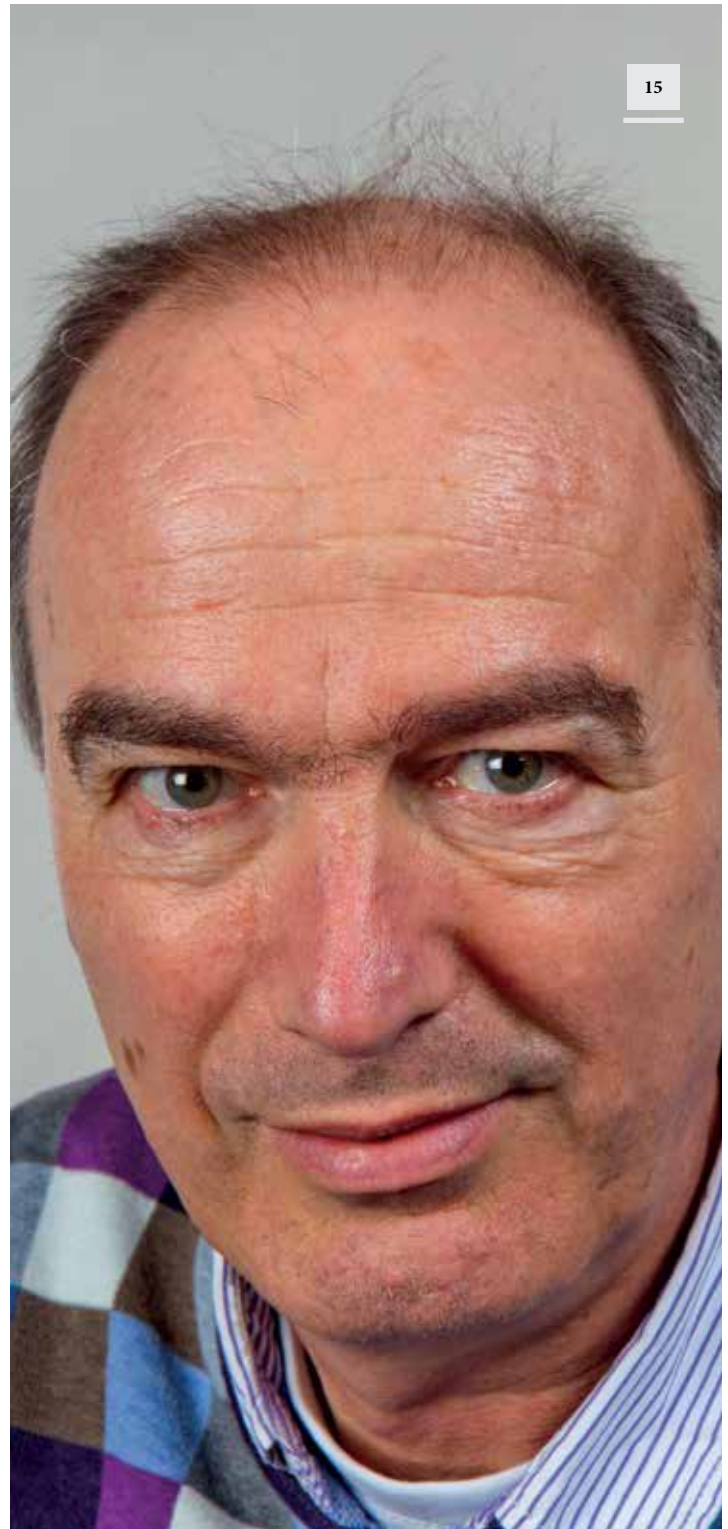

Drs. WIBO VAN DER ES

Vakdidacticus Engels

Het tweetalig onderwijs behoort tot de meest succesvolle onderwijsvernieuwingen van de laatste twintig jaar, constateert Wibo van der Es. Het ICLON is een van de twee instituten in Nederland die eerstegraads docenten opleiden voor tweetalige en internationale scholen. Die opleiding lijkt nu zelfs een exportartikel te worden.

‘Het tweetalig onderwijs is een omgeving waar ook excellente leerlingen goed gedijen. Ze krijgen er meer uitdaging geboden dan op een puur Nederlandse school en er worden veel extra activiteiten georganiseerd. Het tweetalig onderwijs is trouwens over de gehele linie een groot succes: het is zeer in trek bij leerlingen en ouders, het slagingspercentage is hoog en de leerlingen van tweetalige scholen beheersen het Engels uitstekend.’

INTERNATIONALE OPLEIDING

‘Ook voor docenten zijn tweetalige of internationale scholen aantrekkelijk. Een gekwalificeerde internationale leraar kan overal op de wereld terecht en heeft vaak te maken met intelligente en gemotiveerde leerlingen. Het World Teachers Training Programme van het ICLON is – naast U-teach van de Universiteit Utrecht – het enige programma in Nederland dat opleidt voor de tweetalige en internationale beroepspraktijk. Daar komt heel wat bij kijken en er gelden dan ook strenge toelatingsnormen. Onze docenten-in-spe moeten niet alleen perfect Engels beheersen, ze worden ook getraind in de didactiek die typisch is voor tweetalige en internationale scholen. Voor onze internationale lerarenopleiding werken we samen met zo’n acht opleidingsscholen. Daar lopen onze studenten stage, naast de colleges bij het ICLON op maandag en dinsdag.’

SHANGHAI

‘In de zomer van 2012 zijn we voor het eerst met drie mensen naar Shanghai gereisd, om daar voor Chinese docenten in wiskunde, aardrijkskunde en geschiedenis een summer school te verzorgen over tweetalig onderwijs. In China verovert dit type onderwijs snel terrein. Leerlingen worden er mondiger en ouders gaan hogere eisen stellen aan het onderwijs. Onze expertise op dit gebied lijkt dus een exportartikel te gaan worden!’

ACADEMISCHE DOCENTEN

‘De politiek ziet graag docenten van een zwaarder academisch kaliber voor de klas staan. Het is aardig dat hiertoe de promotie-beurzen voor docenten in het leven zijn geroepen, maar die zijn slechts voor een kleine groep geschikt. Om de kwaliteit van docenten te verhogen lijkt het mij veel belangrijker dat jonge leraren een degelijke opleiding krijgen en dat ze zich gedurende hun hele carrière blijven nascholen, net zoals huisartsen of advocaten dat verplicht zijn te doen. Het ICLON levert in deze beide opzichten een bijdrage. Bij ons krijgen aspirant-docenten les van ervaren leraren, die zelf bij wijze van spreken het krijgt nog aan hun handen hebben. En wij verzorgen heel praktisch georiënteerde nascholingsprogramma’s. Bijvoorbeeld een jaarlijkse Good Practice Day Talen, waar taaldocenten de nieuwste didactische inzichten met elkaar uitwisselen. Als docent kun je daar heel concrete tips opdoen, waarmee je direct de volgende

dag aan de slag kunt. Natuurlijk zijn een goede opleiding en bijscholing niet voldoende om docenten van zwaar kaliber voor de klas te krijgen. Daarvoor moeten ook sommige van de beste studenten voor het onderwijs kiezen. Ik zou alle faculteiten, maar zeker die in de bètahoek, willen oproepen om hun excellente studenten een duwtje te geven richting leraarschap, al dan niet tweetalig. Het is een zwaar beroep, maar het heeft ook iets heel moois om een vonk te laten overspringen op een stel mondige pubers.’

Drs. WIBO VAN DER ES

Werkte na zijn afstuderen twintig jaar als docent Engels aan het Rijnlands Lyceum in Oegstgeest, voordat hij lerarenopleider werd bij het ICLON. Van der Es doceert vakdidactiek en is daarnaast coördinator van het World Teachers Training Programme. Ook organiseert hij jaarlijks de ICLON Good Practice Day Talen en verzorgt nascholing op gebied van tweetalig onderwijs.

KLEINE VERANDE- RINGEN MET GROTE GEVOLGEN

Dr. ir. FRED JANSSEN

Universitair hoofddocent, onderzoeker
en lerarenopleider

De meeste onderwijsvernieuwingen zijn al oud, zegt Fred Janssen. En hoewel van sommige vernieuwingen is bewezen dat ze in principe effectief zijn, komt er in de praktijk vaak weinig van terecht. Hoe kun je dat doorbreken?

‘Ontdekkend leren’ is geen nieuw concept, het dateert al uit de jaren zestig van de vorige eeuw. ‘Contextgericht onderwijs’ werd al bepleit in de jaren dertig. Veel onderwijsvernieuwingen zijn stuk voor stuk goede ideeën, waarvan is aangetoond dat ze motivatie en leeropbrengsten van leerlingen verbeteren als je ze goed doorvoert. Toch gebeurt dit vaak niet, of in een verwaterde vorm. En dan wordt bijvoorbeeld ‘zelfstandig leren’ gewoon zelfstandig werken met een planner erbij. Dat heeft met de oorspronkelijke vernieuwing niets te maken.’

WERKENDE FORMATS

‘In ons onderzoek proberen we te achterhalen waarom onderwijsverbeteringen zo vaak misgaan en hoe je ze toch kunt laten landen. Het lijkt erop dat de vernieuwers onvoldoende rekening houden met de omstandigheden waarin de docent zijn werk moet doen. Bijvoorbeeld: een klas met dertig kinderen die in

het gareel gehouden moeten worden, waaronder drie aandacht vragende zorgleerlingen. Of: per les slechts vijftien minuten voorbereidingstijd. Wij proberen modellen te ontwikkelen die inzicht geven in het handelen van docenten. Daarnaast komen we ook met concrete formats waar docenten mee uit de voeten kunnen. Die liggen dicht aan tegen wat docenten zelf al doen. Het is bijvoorbeeld gebruikelijk om verrijkingsstof aan te bieden aan de betere leerlingen, wanneer als ze klaar zijn met de reguliere opdrachten. Dat werkt vaak niet, want die leerlingen krijgen het gevoel dat ze voor hun talent gestraft worden met extra werk. Je kunt het ook omdraaien: de les beginnen met zo’n verrijkingsopdracht en dan gedoseerd ondersteuning toevoegen voor wie dat nodig heeft. Dat is een vorm van leerlingendifferentiatie die beter werkt én praktisch hanteerbaar blijkt te zijn.’

VERSCHILLENDE ROLLEN

‘Dat ik binnen het ICLON verschillende rollen heb, komt goed uit. Zo kan ik ideeën ontwikkelen samen met de studenten aan wie ik les geef bij de lerarenopleiding, ik kan die ideeën verder uitwerken door onderzoek te doen en ze ten slotte breder toepassen in nascholingscursussen voor zittende docenten. Daarnaast biedt het ICLON de mogelijkheid om te overleggen met didactici van andere vakken; dat ervaar ik als zeer verrijkend. Ik denk dat het effectiever is dan wanneer ieder voor zich het wiel uitvindt.’

DIDACTISCH REPERTOIRE

‘Mijn ambities zijn niet wereldschokkend: ik streef geen onderwijsrevolutie na. Maar ik verwacht wel dat bescheiden veranderingen de lessen effectiever en interessanter kunnen maken voor zowel de leerlingen als de docent. Docenten kunnen meer voldoening uit hun vak halen als ze hun didactisch repertoire uitbreiden. Door meer te variëren in hun lessen kunnen ze tegemoet komen aan de behoeften van leerlingen én hun eigen idealen vormgeven. Ik kom veel docenten tegen die op routine werken en het gevoel hebben dat ze niet kunnen doorgroeien. Hen wil ik graag gereedschap aanbieden waarmee ze kunnen voortbouwen op hun routines en tegelijkertijd toch nieuwe dingen uit proberen.’

Dr. ir. FRED JANSSEN

Studeerde cum laude af in biologie en promoveerde op het proefschrift *Ontwerpend leren in het biologieonderwijs*. Schreef *BioLogen. Denkgereedschap voor het biologieonderwijs*. Janssen doet en begeleidt onderzoek naar het leren van docenten in de context van vernieuwingen, geeft vakdidactiek aan de lerarenopleiding van het ICLON en geeft nascholing over uitdagend vakonderwijs voor alle leerlingen.

JE MOET **FRIS** **BLIJVEN**

MONIKA LOUWS MSc

Promovendus

Docenten zijn verplicht zich regelmatig te laten bijscholen, maar dat gaat niet altijd van harte. Monika Louws onderzoekt hoe docenten nadenken over hun eigen ontwikkeling en verkent nieuwe manieren om fris en gemotiveerd te blijven, een hele loopbaan lang.

‘Ik moet soms wel wat doorvragen, als ik van docenten wil horen op welke punten ze zich nog verder zouden kunnen ontwikkelen. Zeker ervaren docenten staan daar weinig bij stil. Toch is een of andere vorm van groei essentieel om als leraar plezier te hebben en houden in je vak. Daarmee is groei ook een sleutel tot succesvol onderwijs, want enthousiaste docenten zijn inspirerender voor leerlingen dan docenten die niet lekker in hun vel zitten, of die er geen zin meer in hebben. Pubers zijn nogal scherp; die voelen het heel goed aan als iemand een lesje af staat te draaien. Het is niet per se zo dat ze dan minder leren, maar ze zijn wel minder bereid om iets voor hun leraar te doen.’

BIJBLIJVEN

‘Het belang van bijscholing wordt breed onderkend, zelfs tot in het regeerakkoord. Officieel moeten docenten tien procent van hun tijd besteden aan ‘professionalisering’. Maar niemand die het controleert en zelf mopperen de leraren vaak dat al die studiedagen van hun onderwijstijd af gaan. Studiedagen en bijscholingscursussen overheersen naar mijn idee te veel; je kunt ook op andere manieren werken aan je functioneren, bijvoorbeeld door intervisie met collega’s of gewoon door in de vakantie boeken te lezen en die te vertalen in frisse lesideeën. Docenten zouden moeten kunnen kiezen voor een vorm die bij hun behoeften en belangstelling past.’

FASES EN LEERBEHOEFTE

‘Voor mijn onderzoek onderscheid ik verschillende fases in de loopbaan van docenten en ik veronderstel dat ze per fase andere leerbehoeften hebben. Een beginnend leraar zal bijvoorbeeld vooral behoefte hebben aan een goede coach. Daarna breekt er een periode van een jaar of tien aan waarin de docent groeit in zijn rol. In die fase is het leuk om samen met anderen te experimenteren en nieuwe lesvormen uit te proberen. Dat kan goed ondersteund worden door intervisie, of door inspirerende workshops te volgen. Na geruime tijd voor de klas is de docent ervaren. De grote uitdaging is dan: hoe houd je het leuk? Inhoudelijke verdieping kan de oplossing zijn, of juist verbreding naar nieuwe taken zoals management, mentoraat of een rol als coach.’

INTERVIEWS

‘Mijn promotieonderzoek heeft tot doel om te inventariseren of docenten per beroepsfase verschillende professionaliseringsbehoeften hebben. Ik sta nog aan het begin en ben nu interviews aan het afnemen onder docenten en leerlingen van een middelbare school in de Randstad. Op basis daarvan zal ik een vragenlijst opstellen en die breed verspreiden onder een groot aantal scholen.’

GEEN IVOREN TOREN

‘Ik publiceer mijn bevindingen in wetenschappelijke tijdschriften, maar in mijn achterhoofd speelt altijd de vraag: wat levert dit op voor de maatschappij? Wat dat betreft zit ik goed bij het ICLON. Het lukt je hier echt niet om in een ivoren toren te blijven zitten, zelfs al zou je het willen. We staan midden in het veld en de inzichten die ons onderzoek oplevert vormen input voor de lerarenopleiding. Bovendien is het ICLON in het Nederlandse onderwijslandschap een belangrijke speler. Dus door mijn onderzoek hier te doen, kan ik op landelijk niveau bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs.’

MONIKA LOUWS MSc

Studeerde af aan de Research Master Behavioural Science (Radboud Universiteit Nijmegen) op genderspecifieke gedragspatronen en de omgang tussen docenten en hun leerlingen op de basisschool. Bij het ICLON is zij eind 2011 begonnen met haar promotieonderzoek naar het leren van docenten in relatie tot professionele werkfasen en de werkplek.

VOORBEREIDING OP BURGERSCHAP

Drs. JEANNETTE DEN OUDEN

Vakdidacticus godsdienst en levensbeschouwing en
trainer algemene didactiek en coaching

Docenten dragen bij aan de ontwikkeling van leerlingen tot zelfbewuste, kritische burgers, die weten wat voor hen belangrijke waarden zijn, meent Jeannette den Ouden. Dat gebeurt in alle lessen, maar leraren godsdienst en levensbeschouwing hebben daarbij een bijzondere verantwoordelijkheid.

‘Wat betekent het voor jou om trouw te zijn? Heb je wel eens vergeving geschonken of gekregen? Waar liggen voor jou de grenzen van tolerantie? Dat soort vragen kun je als docent godsdienst of levensbeschouwing gebruiken om diepte te geven aan je vak. Het gaat in ons vak deels om kennis: wat geloven de aanhangers van de wereldgodsdiensten, van spirituele stromingen? Maar kennis alleen is niet genoeg. Het gaat er ook om dat leerlingen het gevoel krijgen dat het over hén gaat, dat ze levensbeschouwelijke begrippen in verband kunnen brengen met hun eigen leven en met wat ze zien in de wereld om hen heen. Dat ze zich ervan bewust worden waar ze zelf staan, waar ze in geloven (ook al noemen ze zichzelf niet ‘gelovig’) en wat de waarden zijn waar ze naar leven. En dat ze in staat zijn zichzelf op dit punt ook later in hun leven te bevragen, want hun waarden zullen veranderen naarmate ze ouder worden.’

IDENTITEITSVORMING

‘Naar de vraag hoe docenten godsdienst en levensbeschouwing hun leerlingen in de praktijk helpen vorm te geven aan hun eigen levensbeschouwelijke identiteit, is in Nederland nog weinig

systematisch onderzoek gedaan. Doordat voor dit vak geen centraal schriftelijk eindexamen bestaat, hebben scholen veel vrijheid in de keuze van de leerdoelen en de leerstof. Een deel van mijn werk bij het ICLON bestaat eruit dat ik de opvattingen van docenten godsdienst/levensbeschouwing over de doelen van het vak en hun lespraktijk onderzoek. Ik voer daartoe bijvoorbeeld vraaggereken met docenten, observeer lessen en combineer de uitkomsten van dit onderzoek met internationale literatuur over levensbeschouwelijke identiteitsontwikkeling. De bedoeling is om hier praktisch werkbaar didactische principes uit te destilleren. Die kan ik weer goed gebruiken bij de opleiding van nieuwe docenten godsdienst en levensbeschouwing.’

VERSTANDIGE BURGERS

‘Religie heeft de tijd niet mee. Veel leerlingen associëren religie met ‘saai’, ‘ver van mijn bed’ of met fundamentalisme en fanatisme. Eén van de doelen van de lessen levensbeschouwing is voor mij dat leerlingen zich realiseren dat elk mens, religieus of niet, een levensbeschouwing heeft. Leerlingen leren in dit vak hun levensvragen te herkennen in levensbeschouwingen en reli-

gies van anderen, hun eigen levensbeschouwing te expliciteren en erover te praten met anderen. Ik probeer met mijn studenten een didactiek te ontwikkelen die ertoe bijdraagt dat leerlingen kritische én tolerante burgers worden, die niet alles geloven wat ze op internet en in de media tegenkomen, maar die oprecht nieuwsgierig worden en vragen stellen in plaats van oordelen te verkondigen. Natuurlijk kleven er aan sommige vormen van religie bedenkelijke aspecten. Ook daar moet je het als docent in je lessen over durven te hebben.'

GEHEIMEN VAN SUCCES

'Een ander deel van mijn werk is het geven van algemene didactiek: docenten trainen in didactische strategieën die werken. Het geheim van een succesvolle docent? Dat is voor iedereen verschillend en dat is maar goed ook. Ik denk dat het helpt als je houdt van je vak en die liefde wilt delen met anderen, maar dat je ook begrijpt dat leerlingen niet altijd kunnen navoelen wat jij nou zo leuk vindt aan dat vak. Wat werkt is dat je steeds opnieuw de vraag stelt: zou ik op deze manier van mezelf les willen krijgen? Kort gezegd: ik denk dat een goede docent toegewijd en toegankelijk is, bereid is te leren van zijn leerlingen, naar zichzelf wil kijken en om zichzelf kan lachen.'

Drs. JEANNETTE DEN OUDEN

Studeerde Nederlands, Literatuurwetenschap en Theologie.

Gaf les op verschillende scholen voor voortgezet

onderwijs, hogescholen, faculteiten en universitaire

lerarenopleidingen. Was daarnaast acht jaar werkzaam

als predikant in een Doopsgezinde gemeente. Bij het

ICLON leidt Den Ouden onder meer docenten godsdienst

en levensbeschouwing op en doet ze onderzoek naar de

didactische praktijk van het onderwijs in godsdienst en

levensbeschouwing.

WERK AAN DE WINKEL

Dr. MAARTEN VAN DE VEN

Hoofd afdeling hoger onderwijs
en senior onderwijsadviseur

Vanuit een *state of the art* notie van internationaal wetenschappelijk onderzoek een bijdrage leveren aan de kwaliteit van onderwijs aan de Universiteit Leiden en ver daarbuiten. Dat is de ambitie van Maarten van de Ven. Hij ziet enkele urgente uitdagingen voor het hoger onderwijs in Nederland.

‘De roep om wetenschappelijk gefundeerd onderwijsadvies wordt steeds luider. Het past bij dit *no nonsense* tijdsgewricht: men wil oplossingen waarvan is aangetoond dat ze werken. Vanuit het ICLON kunnen wij niet alleen die wetenschappelijke expertise leveren, maar daarnaast ook putten uit een uitgebreide praktijkervaring. Zo hebben we de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden geholpen een curriculum te ontwikkelen dat past bij de grote groepen studenten waarmee deze faculteit soms te maken heeft. Zij moeten naast hoorcolleges voor honderden studenten ook kleine werkgroepen en individuele ondersteuning aangeboden krijgen en dat moet samen een stimulerend en samenhangend geheel zijn. De ervaring die we daarmee bij Geesteswetenschappen hebben opgebouwd, kunnen we weer ten goede laten komen aan de Rechtenfaculteit, die ook grote groepen studenten heeft. En we zijn niet alleen betrokken bij onderwijs aan verschillende Nederlandse universiteiten, maar ook – vanuit onze lerarenopleiding – bij onderwijs aan middelbare scholen. Daar spelen op een ander niveau dezelfde vragen: hoe stuur je leerprocessen, hoe stimuleer je samenwerking, hoe geef je feedback, hoe beloon je?’

BREEDTE HANDHAVEN

‘De brede wetenschappelijke én praktische expertise die het ICLON in huis heeft, maken ons tot een uniek instituut dat onderwijsinstellingen veel kan bieden. Een klein clubje

onderwijsspecialisten binnen een faculteit raakt al snel aan de grenzen van zijn deskundigheid; dat geldt voor ons niet. Die breedte wil ik dan ook graag handhaven voor mijn afdeling, temeer omdat het hoger onderwijs in Nederland enkele urgente thema’s op zijn bord heeft liggen.’

ALLE STUDENTEN AANSPREKEN

‘Zo staat ‘studierendement’ nu prominent op de politieke agenda. De samenleving eist van universiteiten en hogescholen dat zij studenten in staat stellen om zich zonder tijdverlies de nodige kennis en vaardigheden eigen te maken. Zelf vind ik het vooral belangrijk dat universiteiten goede academici afleveren en hogescholen goede professionals; dat hoeft niet per se in vier jaar te zijn. Maar er valt wel winst te boeken door efficiënte onderwijsprogramma’s in te richten, die alle studenten bij de les houden. Elke student leert nu eenmaal op zijn eigen manier; je moet in je programma al die studenten iets bieden dat ze *triggert*: voor de één een hoorcollege, voor de ander een interactief computerprogramma.’

GELOOFWAARDIG TOETSEN

‘Een andere trend is een heroriëntatie op toetsprocessen. Na alle incidenten in het HBO is een behoefte ontstaan aan borging daarvan. Hoe garandeer je dat op specifieke kwaliteiten getoetst wordt en dat hogescholen en universiteiten dat op een adequate

manier doen? De geloofwaardigheid van ons hoger onderwijs staat of valt daarmee.’

EXCELLENTE INSTITUTEN?

‘Een derde actueel thema is excellente studenten. De Europese Unie wil op termijn de helft van de bevolking laten deelnemen aan hoger onderwijs. Een loffelijk streven, dat tegelijkertijd het risico met zich meebrengt van een onderwijsdevaluatie. Die allerbeste tien procent van de studenten moeten we ook zien uit te dagen. We willen dat ook zij het beste uit zichzelf halen. Het ICLON ondersteunt docenten bij het inspelen op de talenten en behoeften van deze specifieke groep. Ik sluit niet uit dat behalve de excellente student binnenkort ook de excellente universiteit op het programma komt te staan. Dan is er helemaal werk aan de winkel voor het ICLON!’

Dr. MAARTEN VAN DE VEN

Studeerde af als psycholoog en promoveerde op het onderwerp ‘instructies bij computersimulaties’. Van de Ven werkte eerder bij de onderwijsexpertisecentra van de Technische Universiteit Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij begon als specialist op het gebied van de introductie van ICT in het onderwijs en verbreedde later zijn expertiseterrein naar docentprofessionalisering en kwaliteitszorg.

EXCELLENTE STUDENTEN MOET JE UITDAGEN

Dr. ROELAND VAN DER RIJST

Universitair docent en onderwijskundig adviseur

Begaafde studenten zijn niet altijd makkelijk te herkennen; een manier vinden om ze bij de les te houden is al helemaal lastig. Toch zoekt Roeland van der Rijst daarnaar, want hij vindt dat deze studenten onderwijs verdienen dat bij hen past. Geen voorkeursbehandeling omdat ze zo goed zijn, maar een eigen programma omdat ze anders zijn.

‘Een geschikt onderwijsprogramma ontwerpen voor de groep studenten die meer kan en meer wil is net zo nodig als iets extra’s doen voor hbo’ers die moeite hebben met het studieritme aan de universiteit. Een goede universiteit biedt beide, omdat ze rekening houdt met wat verschillende typen studenten nodig hebben. Als excellente studenten niet voldoende worden uitgedaagd, bestaat het risico dat ze achterover gaan leunen en tevreden zijn met zesjes, of zelfs helemaal afhaken. Dat is niet alleen zonde van hun talent, maar ook slecht voor het studierendement van hun faculteit. De Honoursprogramma’s van de Universiteit Leiden zijn bedoeld voor de groep studenten die meer aankunnen. Deze programma’s, die nu een paar jaar lopen, heb ik tegen het licht gehouden, onder meer door docenten en deelnemers te bevragen. Studenten blijken vooral de kleinschaligheid van het onderwijs en de interactie met de docenten te waarderen. Docenten geven aan dat ze van de honoursstudenten veel verwachten en dat ze hun doelen daarop aanpassen.’

STUDIESTRATEGIE

‘Het evalueren van opleidingen – binnen of buiten de Universiteit Leiden – is voor onze afdeling van het ICLON dagelijks werk. Aanvankelijk lijkt het logisch om bij opleidingen met een laag studierendement de studenten aan te pakken en hun manier van studeren te verbeteren. Maar meestal blijkt het veel vruchtbaarder om met docenten in discussie te gaan. Hun rol is bepalend voor wat studenten doen en voor de kwaliteit van een opleiding; de studenten stemmen al direct in het eerste jaar hun studiestrategie af op hoe de docenten zich opstellen. Ik was bijvoorbeeld betrokken bij de evaluatie van een opleiding waar de studenten naar de mening van de directie niet hard genoeg werkten. Een quickscan wees uit dat er op een vrij traditionele

manier werd lesgegeven: weinig contacturen en hoorcolleges waarin de stof uit de studieboeken werd herhaald. We hebben uitgebreide gesprekken met docenten gevoerd en op ons advies is het curriculum flink opgeschud. Nu bieden docenten daar op meer verschillende manieren ondersteuning in het leerproces. En van de studenten wordt verwacht dat ze dagelijks van negen tot vijf met hun studie bezig zijn en op de faculteit aanwezig zijn. De evaluatie van deze curriculumverandering laat zien dat de studierementen zijn verbeterd en dat de studenten tevreden zijn over het onderwijs.’

ONDERBOUWDE ADVIEZEN

‘Een goede adviseur is expliciet over de argumentatie en evidenties waarop hij zich baseert. Dat maakt zijn advies sterker, zeker als dat onderbouwd is met wetenschappelijke inzichten. Als ICLON hebben wij daarom een streepje voor, denk ik. Onze afdeling Hoger Onderwijs is direct ingebed in de wetenschappelijke structuur van de universiteit. Mijn eigen deskundigheid spitst zich toe op hoe je als docent wetenschappelijk onderzoek kunt verweven met het onderwijs. Maar als ik wil weten wat over een ander onderwerp de nieuwste inzichten zijn, kan ik bij wijze van spreken een deur verderop terecht. Onze adviezen zijn dus echt wetenschappelijk onderbouwd; dat is de kracht van het ICLON.’

Dr. ROELAND VAN DER RIJST

Studeerde natuurkunde en filosofie en doorliep daarna het Bilingual and International Teacher Education Programme aan de Universiteit Utrecht. Na enkele jaren voor de klas te hebben gestaan in Nederland en Zuid-Afrika begon Van der Rijst bij het ICLON aan promotieonderzoek. Hij verdiepte zich in de vraag hoe universitaire docenten wetenschappelijk onderzoek kunnen verweven met hun colleges. Na zijn promotie bleef hij verbonden aan het ICLON.

Algemene informatie

STRUCTUUR

Aan het hoofd van het ICLON staat een hoogleraar-directeur. Deze is verantwoording schuldig aan de Bestuursraad, waarin de decanen van alle faculteiten zitting hebben. De Bestuursraad is belast met de algemene leiding van het ICLON.

SAMENSTELLING BESTUURSRAAD

- **Prof. dr. J.H. van Driel**
Hoogleraar-directeur ICLON
- **Drs. M.P. Voorkamp**
Directeur Bedrijfsvoering ICLON
- **Prof. dr. H.W. van den Doel** (voorzitter)
Faculteit der Geesteswetenschappen
- **Prof. dr. C.L. Hofman**
Faculteit der Archeologie
- **Prof. dr. J.T. Swaab-Barneveld**
Faculteit der Sociale Wetenschappen
- **Prof. dr. R.A. Lawson**
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
- **Prof. dr. G.R. de Snoo**
Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen
- **Prof. dr. P.C.W. Hogendoorn**
LUMC
- **Prof. dr. J. de Vries**
Faculteit Campus Den Haag

Het ICLON bestaat uit twee afdelingen, de afdeling Voortgezet Onderwijs en de afdeling Hoger Onderwijs. Daarnaast is er een Ondersteunend Bureau.

Contactinformatie

ICLON

Hoogleraar-Directeur

Prof. dr. J. van Driel

Telefoon 071 527 4027

E-mail: Driel@iclon.leidenuniv.nl

Directeur Bedrijfsvoering

Drs. M.P. Voorkamp

Telefoon 071 527 4020

E-mail: voorkamp@iclon.leidenuniv.nl

MANAGEMENT TEAM

Foto v.l.n.r.:

Prof. dr. J. van Driel, voorzitter

Drs. J.M.H. Thomassen

Dr. M.J.J.M. van de Ven

Prof. dr. W.F. Admiraal

Drs. M.P. Voorkamp, secretaris

AFDELING VOORTGEZET ONDERWIJS

Hoofd

Drs. J.M.H. Thomassen

Telefoon 071 527 4024

E-mail: j.m.h.thomassen@iclon.leidenuniv.nl

Secretariaat Sectie Lerarenopleiding, Onderzoek, Nascholing

Kamer B3 – 14/22

Telefoon 071 527 4015

E-mail: iclbalievo@iclon.leidenuniv.nl

Secretariaat Aansluitingsprogramma vwo-wo

Kamer B4 – 14/22

Telefoon 071 527 3478 / 3878

E-mail: n.streng@iclon.leidenuniv.nl

AFDELING HOGER ONDERWIJS

Hoofd

Dr. M.J.J.M. van de Ven

Telefoon 071 527 6127

E-mail: m.j.j.m.van.de.ven@iclon.leidenuniv.nl

Secretariaat

Kamer B2 – 14

Telefoon 071 527 7170

E-mail: iclonso@iclon.leidenuniv.nl

Raad van Rectoren

De Raad van Rectoren is een adviesorgaan van het ICLON en bestaat uit een aantal rectoren van scholen uit de regio:

- R. Fens
OSG Wolfert van Borselen, Rotterdam
- H. Luyendijk
Dalton SG, Den Haag
- H. Ordelman
De Populier, Den Haag
- B. Vieveen
Stedelijk Gymnasium, Leiden
- T. Roelofs
Penta College CSG, Spijkenisse
- K. Booij
Veurs Lyceum/Rode Loper
- J. Swildens
International College Edith Stein
- A. Verkade
Rijnlands Lyceum Sassenheim
- A. Thomassen
ICLON
- J. van Driel
ICLON
- W. van der Wolk
ICLON

COLOFON

Omslag en binnenwerk: Ratio Design

Teksten: Mariëtte Huisjes

Foto's: Ben Grishaver

www.iclon.leidenuniv.nl

© 2013 ICLON